

3.12.2001

666/4/01

Ratkaisija: Oikeusasiamies Lauri Lehtimaja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pekka Päivänsalo

PÄÄTÖS KANTELUUN RIKESAKKOMÄÄRÄYKSEN TIEDOKSIANTOA KOSKEVASSA AS- ASSA

1 KANTELU

A arvostelee 27.2.2001 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa Lahden kihlakunnan poliisilaitoksen vanhempien konstaapeleiden B:n ja C:n sekä Lahden kärjäoikeuden kärjätuomarin D:n menettelyä rikesakkoasiassa.

A kertoo, että C on 17.11.2000 Lahden poliisiasemalla antanut hänelle rikesakkomääräyksen liikennerikkomuksesta, vaikka C ja B olivat hänen mukaansa aikaisemmin tapahtumapaikalla ainoastaan huomauttaneet häntä tehdystä rikkeestä. A:n mukaan C ja B olivat poliisilaitoksella ylinopeuksista käydyn keskustelun jälkeen ilmoittaneet *"muuttavansa mielensä"* A:n aiemmin tekemästä rikkeestä eli päin punaisia valoja kävelemisestä. A kertoo myös, etteivät Lahden kihlakunnan poliisilaitoksen päivystyksessä tuolloin olleet poliisimiehet olleet hänen pyynnöstään huolimatta soittaneet hänelle taksia.

A:n mielestä kärjätuomari D on Lahden kärjäoikeuden puheenjohtajana tulkinnut virheellisesti rikesakkomenettelystä annettua lakia katsoessaan rikesakon vastustamisen johdosta 12.12.2000 antamassaan tuomiossa, että rikesakko oli annettu A:lle tiedoksi rikesakkomenettely lain 8 §:n mukaisesti, kun *"rikesakko on määrätty samana päivänä kuin teko on tapahtunut"*. A katsoo kuitenkin, että *"jos laissa lukee, että rikesakko on annettava välittömästi, ei kärjäoikeuden tuomari voi laventaa sen tulkintaa koskemaan samaa päivää, vaikka rikesakon antamiseen on ollut mahdollisuus välittömästäkin"*.

A pyytää, että oikeusasiamies "mitätöi" hänelle määrätyn rikesakon.

2 SELVITYS

---

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

A käveli 17.11.2000 päin punaisia valoja Lahdessa. Lahden kihlakunnan poliisilaitoksen poliisipartio, johon kuuluivat B ja C, puuttui A:n menettelyyn. B ja C tekivät poliisipäivystykseen henkilökyselyn, josta selvisi, että A oli etsintäkuulutettu erään tiedoksiantoasian hoitamista varten. B ja C kuljettivat A:n poliisilaitokselle, jossa tiedoksiantoasia hoidettiin. A:lle annettiin samalla rikesakko-

määräys liikenerikkomuksesta.

A saattoi rikesakkoasian Lahden käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Asiaa 12.12.2000 Lahden käräjäoikeudessa käsiteltäessä hän ei kiistänyt menetelleensä lainvastaisesti. A katsoi kuitenkin, että *"sakon antaneet poliisit ovat ensin päättäneet olla antamatta sakkoa, mutta ovat muuttaneet mielensä myöhemmin, eri paikassa ja käsiteltäessä eri asiaa. Sakon antanut poliisi antoi sakon ylinopeudesta käydyn yleisen keskustelun perusteella. Keskustelu oli väittelyä eikä poliisi sietänyt erimielisyyttä asiassa"*.

Käräjäoikeus tuomitsi A:n 50 markan rikesakkoon. Tuomion perustelujen mukaan *"vastaaja on myöntänyt kävelleensä päin punaista liikennevaloa. Poliisin menettely ei ole vastoin rikesakkolakia, vaikka poliisi olisi toiminutkin kuten vastaaja on kertonut. Poliisilla on oikeus käyttää harkintaa asiassa. Rikesakko on määrätty samana päivänä kuin teko on tapahtunut. Näin ollen se on annettu tiedoksi rikesakkolain 8 §:n mukaisesti"*.

3.2

Oikeudellinen arviointi

3.2.1

Oikeusohjeet

Rikesakkomenettelystä annetun lain 8 §:n mukaan rikesakkomääräys annetaan rikkojalle tiedoksi heti tai, jollei se ole mahdollista, siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään tiedoksiannosta rikosasioissa.

Tieliikennelain 104 §:n mukaan, jos liikenerikkomus on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen, voidaan siitä jättää syyte ajamatta ja rangaistus tuomitsematta. Poliisimies voi tällöin muihin toimenpiteisiin ryhtymättä antaa rikkomukseen syyllistyneelle huomautuksen.

3.2.2

Kannanotto

Poliisin menettely

Poliisin menettelyn osalta asiassa on riitaista se, ovatko C ja B A:n kertomin tavoin ensin ainoastaan huomauttaneet A:ta tämän liikenerikkomuksesta mutta myöhemmin "muuttaneet mieltään" ja määränneet A:lle rikesakon. C ja B ovat itse kertoneet, että päätös rikesakon antamisesta A:lle oli tehty jo tapahtumapaikalla ja että A:lle oli heti myös ilmoitettu asiasta. Tosin C ei ole ollut asiasta A:lle ilmoittamisen osalta varma. C ja B ovat kiistäneet, että he olisivat antaneet A:lle aluksi ainoastaan huomautuksen ja muuttaneet myöhemmin mieltään A:n kanssa poliisilaitoksella käydyn keskustelun jälkeen.

A:n ja poliisien kertomukset tapahtumien kulusta ovat siten ristiriitaisia. Lisäselvitystä ei käsitykseni mukaan ole saatavissa. Tapahtumien todellinen kulku jää näin ollen epäselväksi. Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ei ole voitu osoittaa C:n ja B:n vastoin kiistämistään menetelleen A:n kertomalla tavalla.

Hankitun selvityksen valossa jää jossain määrin epäselväksi myös se, miten päivystyksessä olleet poliisit ovat reagoineet A:n esittämään taksin tilaamista koskevaan pyyntöön. Voimassa olevista säännöksistä ei voida johtaa poliisille yleistä velvollisuutta tilata asiakkaalle taksia. Tietyissä olosuhteissa tällaista erityispalvelua voidaan kuitenkin perustella, esimerkiksi jos asiakas on iäkäs tai

huonokuntoinen taikka jos asiakkaan käynti poliisilaitoksella johtuu poliisin erehdyksestä tai muusta asiakkaasta itsestään riippumattomasta syystä. Tällaisia erikoisolosuhteita ei A:n tapauksessa ole ollut.

Totean kuitenkin yleisellä tasolla, että hyvään hallintoon kuuluva neuvonta- ja palveluvelvollisuus edellyttää, että asiakasta tarvittaessa ainakin opastetaan taksin tilaamisessa esimerkiksi kertomalla lähimmän taksiaseman tai yleisöpuhelimien sijainti.

Käräjäoikeuden menettely

Rikesakon vastustamista koskevaa asiaa Lahden käräjäoikeudessa käsiteltäessä puheenjohtajana toimineen käräjätuomari D:n menettelyn osalta totean, ettei minulla ole perusteita katsoa D:n menetelleen asiaa ratkaistessaan lainvastaisesti.

Käräjäoikeus ei ole ottanut nimenomaisesti kantaa siihen, olivatko C ja B menetelleet A:n väittämällä tavalla. Sen sijaan käräjäoikeus on katsonut poliisin menettelyn olleen asianmukainen, "vaikka poliisi olisi toiminutkin" A:n kertomin tavoin. Katson, että rikesakkolain 8 §:n tiedoksiantoa koskeva säännös on jossain määrin tulkinnanvarainen. Käräjäoikeus on tältä osin käyttänyt sille lain mukaan kuuluvaa harkintavaltaa.

Omasta mielestäni rikesakkolain tiedoksiantoa koskevaa säännöstä olisi kuitenkin voitu tulkita toisinkin. Tiedoksiannon tulee säännöksen sanamuodon mukaan tapahtua *"heti"*. Käräjätuomari D on tänne antamassaan selvityksessä todennut, että *"mainitun pykälän "heti" ei liene itsenäisesti suojattava oikeushyvä, koska ko. pykälän loppuosan ja saman lain 10 §:n sekä 3 luvun mukaan tiedoksianto ja käsittelyilmoitus voidaan toimittaa myöhemminkin"*. Olen tältä osin eri mieltä kuin D. Lain esitöiden (HE 19/1981 s.11) mukaan *"rikesakkomääräys annettaisiin pääsääntöisesti rikkojalle tiedoksi heti rikkomuksen tekopaikalla"*. Rikosasioissa tapahtuvaa tiedoksiantoa koskevan oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetyn menettelyn on lain esitöissä katsottu soveltuvan vain niihin tilanteisiin, joissa rikkomuksesta epäiltyä ei *"heti tavata tai jollei tiedoksiantomennettely muutoin ole heti mahdollinen"*. Sellaisesta tilanteesta ei tässä tapauksessa ole ollut kysymys.

D:n omaksuma tulkinta, jonka mukaan tiedoksianto voisi (normaalitapauksessakin) tapahtua hyväksyttävästi vielä *"samana päivänä kuin teko on tapahtunut"*, on mielestäni lain sanamuotoon ja sen esitöistä ilmenevään lainsäätäjän tarkoitukseen nähden varsin "väljä". Tiedoksiannon nopea toimittaminen edistää menettelyn kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Tähän nähden säännöstä ei mielestäni pitäisi tulkita rikesakkomääräyksen antajan toimivaltaa laajentavasti.

Käräjäoikeus on tuomiossaan katsonut, että *"poliisilla on oikeus käyttää harkintaa"* päättäessään rikesakon antamisesta sellaiselle henkilölle, jolle on jo ehditty antaa asiasta pelkkä huomautus. Tältä osin totean, että huomautuksen antaminen rinnastuu toimenpiteistä luopumiseen. Vaikkei tällainen ratkaisu saakaan oikeusvoimaa siinä mielessä, että se ehdottomasti estäisi poliisia ottamasta samaa asiaa uudelleen tutkittavaksi, edellyttäisi huomautuksen "peruuttaminen" ja uuteen ankarampaan lopputulokseen päätyminen ainakin objektiivisesti hyväksyttävää perustetta. Tällaisena perusteena ei mielestäni voitaisi pitää poliisin kanssa käydyssä keskustelussa esitettyjä mielipiteitä.

3.3

Toimenpiteet

Saatan edellä mainitun oman käsitykseni rikesakkomenettelystä annetun lain 8 §:n oikeasta tulkinnasta Lahden käräjäoikeuden käräjätuomarin D:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennök-

sen tästä päätöksestäni D:lle.

Jäljennös tästä päätöksestä lähetetään tiedoksi myös Lahden käräjäoikeuden laamannille, Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosastolle ja Lahden kihlakunnan poliisilaitokselle.

Kantelukirjoituksen liitteet palautetaan oheisena.